

A nőtisztviselői pálya

Írta: Gergely Janka

Ha jól értelmezem a Feministák Egyesülete intencióját, ennek a tanácskozásnak az összehívásával azoknak a nőknek, elsősorban hadiözvegyeknek stb. kívánt szolgálatot tenni, akiket a háború kényszerített arra, hogy kenyérkereset után nézzenek; akár azért, mert a kenyérkeresőjük elesett vagy munkaképtelenné vált, akár pedig azért, mert a család kereseti viszonyai egyébként leromlottak és új jövedelmi források megnyitására van szükség.

Ebből nyilvánvalóan az következik, hogy az egyes pályák kereseti viszonyairól és előmeneteli kilátásairól kell az érdekelteket tájékoztatni a nyíltsággal és becsületességgel, amelyet a pályaválasztás körüli tanácsadással járó nagy erkölcsi felelősség megkövetel.

Ha ebből a szempontból nézzük akár a köz-, akár a magántisztviselői pályát, kénytelenek vagyunk lerombolni egy csomó közkeletű balhiedelmet, amelynek az alaptalanságánál csak az elterjedtsége nagyobb.

A legelterjedtebb eme babonák között az, hogy az irodai munka nem kíván szaktudást, nem kíván speciális képességeket, mért csupa sablon, amelybe »mindenki belejön«. Szinte érthetetlen, hogy mit képzelnek hozzá nem értő egyének például a könyvvitel tudományáról, amelyet szeretnek úgy jellemezni, »egyik könyvből kiírni és a másikba beírni«; vagy a gyorsírásról, amely pedig voltaképpen igen komplikált szellemi tevékenység.

Semmiesetre sem becsüljük túl a mesterségünket és nem akarunk abba a hibába esni, amelyet talán öntudatlan, ösztönös védekezésből minden pályán megtalálunk azok részéről, akik nem eléggé elfogulatlanul nézik az egyes kenyérkereső pályákon beálló változásokat. Ezért nem is állítjuk, hogy az irodai munka, különösen annak adminisztratív része, feltétlenül genialitást kíván. Nem, a géniek más téren, az alkotó munka terén sokkal jobban érvényesülnek, mint az irodai munkában. Kell azonban hozzá szakismeret,

jártasság a kereskedelmi és közgazdasági tudományok alapvető fogalmaiban, tehát valami, amit csak a szakiskolában lehet elsajátítani és kell — ha magántisztviselőről van szó — üzleti érzék, mely a megszerzett szaktudás és a célirányos nevelés alapján fejlődik ki.

Oktatásügyi politikánk felelős intézőinek lelkén szárad, hogy ennek a felfogásnak az ellenkezője ment át a köztudatba. A nyolcvanas évek végén ugyanis, amikor néhány rossz termés és egy nagy tőzsdekrach általános gazdasági krízist idéztek elő az országban, sürgetően lépett fel az a követelés, hogy a leányok számára is kenyérkeresetre képesítő szakiskolát kell szervezni, így született meg az¹ úgynevezett »női kereskedelmi szaktanfolyam«, amely első tanterve és szervezete szerint nem is kívánt voltaképpen szakiskola lenni, csupán egyszerűbb irodai és üzleti munkálatok begyakoroltatása volt a hivatása, amelyek »a tanulókat arra képesítsék, hogy atyjuk, illetőleg később esetleg férjük üzletében hasznos szolgálatokat végezhesenek.« Itt követték el az eredendő hibát, amely alatt még ma is szenved szakoktatásunk és a nőtisztviselői pálya általában. Mert a meg nem felelő iskola mag nem felelő tisztviselőanyagot produkált; az az igyekezet, hogy a nőknek csak a rosszabbul fizetett munka jusson, amellyel minden pályán találkozunk, ahol a nő újabb jövevény, ebben új tápot talált és ma, amikor már vannak — bár aránylag még kis számban — egyenlő értékű szakiskolák is, még mindig nem heverte ki pályánk azt a csapást, amelyet közoktatásügyünk legfőbb vezetői mértek rá, amikor az egyéves tanfolyamok szervezésével a nőt az irodai munka terén inferioris lénynek stigmatizálták, aki örüljön, ha szabad a kisebb értékű, rosszul fizetett munkát elvégeznie.

Ennek a nagy alapvető tévedésnek tudható be az is, hogy élelmes kereskedők, főleg olyanok, akik írógépekkel kereskedtek, árujuk kelendőségét emelendő, azt a felfogást kezdték terjeszteni, hogy még a kereskedelmi szaktanfolyam elvégzésére sincs szükség. Aki az ő üzletükben megtanulta az írógép kezelését meg a gyorsírást, azt ők elhelyezik kitűnő állásba, ahol

»egész életére el lesz látva.« Így keletkezett a pár-hónapos zugtanfolyamok egész légiója. Kizárólag üzleti érdek; drágította ezeknek a kurzusoknak fentartóit; ezt az érdeküket szolgálták akkor, amikor a gépirás — meg gyorsírás — tanításáért busás tandíjat akartak beszedni. Ez a szellem vezetett azután oda, hogy a verseny kiélesedtével mind hangzatosabb reklámmal igyekeztek ezek az »iskolák« a figyelmet magukra terelni. Természetesen nem válogatósak az anyag kijelölésében. Hogy kellő alapintelligenciája, vagy némi, a polgári iskolában is megszerezhető általános műveltségse van-e a tanítványnak, azt nem kutatják; sokkal fontosabb szempont részükre az, hogy tud-e tandíjat fizetni. Hogy azután ily módon rövid tanulási idő és biztos állás kilátásba helyezésével milyen anyagot vonzanak a tisztviselői pályára, az nem okoz aggodalmat a zugiskolák fentartóinak. Üzletnek jó a zugiskola, erkölcsi skrupulusok pedig nem bántják azokat, akik ily tanfolyamok szervezésével igyekeznek jövedelemre szert tenni még ma is, amikor a kereskedelmi gyorsírók iránt mutatkozó szükségletet bőven kielégítik a különféle kereskedelmi iskolák, amelyekben a gyorsírás most már kötelező tárgy.

A háborús viszonyok nagyon felvirágoztatták ezeket a zugiskolákat. A munkát kereső, semmiféle kenyérkeresetre nem neveit ezernyi nő, aki most egyszerre az előtt a feladat előtt állott, hogy magát, esetleg családját is a maga keresetéből tartsa fenn, léptenyomon beleütközött a hangzatos című gyors- és gépiró-iskolák feltűnő reklámjaiba, kapva-kapott a kedvezőnek látszó alkalmon, főleg, amikor élelmes trükkel tandíjkezdvezményt is ígértek a hadiözvegyeknek — es nia is várja a kitűnő állást. Az a kisebbség pedig, amely — részint a férfiak hadbavonulása, részint más körülmények folytán — mégis kapott valamelyes állást, retteg attól a gondolattól, hogy mi lesz a leszerelés után, ha majd visszajönnek azok a tisztviselők, akiknek kormányrendelet adja meg a jogot arra, hogy a háború előtt elfoglalt állásaikba visszatérjenek. Németországi hatóságok, amelyek szorosabb kontaktusban vannak a mindennapi étellel, mint a mi hatóságaink,

ezeknek a magániskoláknak a káros működését már észrevették és azzal a komoly figyelemmel kísérték, amelyet e kérdés meg is érdemel. Az érdekltség kívánságára, melyhez a kereskedelmi és iparkamarák is csatlakoztak, a porosz kereskedelemügyi miniszter szigorú rendszabályt bocsátott ki a zugiskolák ellen. Nálunk jóval tovább tart, amíg ilyenfajta kérdések megérnek, de — úgy látszik — itt is közeleg a kormány közbelépésének ideje.

Röviden összefoglalva, ma ez a helyzet képe: Most, a háború idején nagy a kereslet jól képzett, irodai munkában gyakorlattal bíró nő tiszt vis élőkben, de roppant nagy a túlprodukción a zugiskolákból kikerülő alpműveltség és szaktudás híján lévő állás ikeresőkben, akiknek túlnyomó része még ma sem tud tisztviselői alkalmazáshoz jutni, amikor pedig sohasem ismert kereslet van a pályán.

Ebből az következik, hogy hiba volna ezt a rétegét a tisztviselő-társadalomnak még nagyobbra növelni, mert a munkánélküli tartaléksereg amellet, hogy önmaga nyomorog, tetemes nyomást gyakorol a dolgozók béreire is.

Idősebb egyének számára aligha jöhet tekintetbe a nőtisztviselői pálya, mint új foglalkozás. Nem iöhet tekintetbe azért, mert megletebb korban nem igen tudnának beleszokni egy irodai üzem fegyelmezett rendjébe, ha csak nem tudják egyéni szempontjaikat teljesen alárendelni a szolgálat érdekeinek, ami ebben a korban igen nagy lelkiert kivan olyan egyénektől, akik éltük javarészeben csak a saját háztartásukat vezették és nem végeztek házonküvüli kenyérkereső munkát.

Akik azonban a háború előtt a tisztviselői pályán működtek és úgy gondolják, hogy a fegyelmezettséget igénylő rendszeres munkába bele tudnak újból szokni, jó; teszik, ha ahelyett, hogy más pályára készülnének fel, inkább felfrissítik szaktudásukat és újból a tisztviselői pályán igyekszenek elhelyezkedni. Érdekképviselőtük, a Nőtisztviselők Országos Egyesülete (V., Vigadó-tér 5) készséggel segíti őket ebben a törekvésükben.

Akik nem voltak ugyan tisztviselőnők, azonban jó alpműveltséggel bírnak, főlegi modern nyelvekben jártasak, szintén választhatják a tisztviselői pályát, de csak akkor, ha van valami családi támaszuk, vagy egy kis tőkéjük, amellyel kísérik magukat a tanulás és állástkeresés idején, továbbá pályájuk kezdetén, amíg az alacsony kezdőfizetéseken túlesnek.

A többieknek — és bizonyos, hogy ez a nagyobb réteg — nem igen lehet a nő tisztviselői pályát ajánlani, még akkor sem, ha személyes tapasztalataik vannak ismerőseik körében elért szép karrierekről. Ezek a legendás karrierok képviselik a tisztviselői pályán a kivételt, amely megerősíti azt a szabályt, hogy a tisztviselői pálya, amely — hogy életpálya lehessen — jó szaktudás mellett intellektuális képességeket is kíván, jó foglalkozás egyesek számára, de mint *t o r n e g p á l y a* nem jöhet tekintetbe. Ala sem, a nagy munkaerőhiány idején, de még kevésbé háború után, amikor a hazatérő magántisztviselőkön kívül a Rokkantiügyi Hivatal irányítása folytán a megrokkant harcosok is nagy számban keresnek ezen a pályán elhelyezkedést, amely pedig — normális viszonyokat véve alapul — már ma is túlszűfolt.

Talán valamivel jobbák a kilátások az üzleti elárúsítónók pályáján. Ez a munka nálunk még csak most van kialakulóban, mint kenyérkereset. Hibája az, hogy az elárúsítónó-jelöltek nem kötnek ugyanolyan tanonc-szerződéseket, mint a férfikereskedő-tanulók, úgy hogy itt sern fejlődik egyenértékű, kvalifikált női munka. Ezen úgy lehet segíteni, hogy a fiatalabb nők, akik ezt a pályát választják, rendszeres tanoncszerződést kötnek; az idősebbek pedig, akik azt hiszik, hogy ezzel már elkéstek, a meglevő elárúsítónói szaktanfolyamot hallgatják. Nem igazi, az ő munkájuk szemmel tartásával szervezett szakiskola ez az ingyenes fővárosi tanfolyam, de hogy azzá fejlődjék, az a nőmozgalom egyik legközelebbi törekvése.

Tehát: Az elárúsítónói pálya most van kialakulóban, az irodai munka egyszerűbb ágaira alkalmas tisztviselő anyagban meglehetősen túlprodukción van, de jól kvalifikált tisztviselőnők számára van még hely a pályán!